

Popoldan se je že nagnil v večer, sonce se je mehko skrivalo za komaj ozelenelimi kostanji Kodeljevega parka. Ob novi športni dvorani pa je postajalo vedno živahnije. Prihajalo je vse več občanov. Vevški godbeniki v krakovskih nošah so igrali koračnice.

Tega dne si je Kodeljevo nadelo še posebno praznično obleko. Urejene ulice, zelenje in prve pomladne cvetlice v parkih in ob hišicah, na katerih so vihrale zastave na čast prazniku. Vse je bilo praznično, najbolj pa ljudje. Svečano oblečeni, z dobro voljo na obrazih. Prihajali so posamič, v skupinah z družinskimi člani, s sodelavci, pozdravljali so se. Med njimi so bili medvojni in sedanji aktivisti, delegati, borci, spomeničarji, heroji. Lepo se je bilo pozdravljati z znanci, s sodelavci, s starimi tovariši v prazničnem

Bil je lep večer

pričakovanju. Nekaterim se je poznala že visoka starost. Prišli so, ker je bil občinski praznik, ker je bila obletnica ustanovitve OF, da bi praznovali svobodo. Prišli so, da tudi tako in ponovno pokažejo svojo zavest, pripadnost ljudstvu in ciljem revolucije. Vsakršna obletnica je tako vsa povezana z njihovim življenjem in dejanjem. Tudi mladi so prihajali. Veliko njih bo nastopilo v kulturnem programu, prazniku bodo prispevali sad ljubezni do kulture in s tem do ljudi, do vsega, kar ustvarja človek. Zelo veliko mladih je prihajalo s strunim korakom, z zastavami in v uniformah. To so bili člani mladinske pohodne enote Molniške partizanske čete. Prihajali so tudi visoki gostje, predstavniki ljubljanskih družbenopolitičnih skupnosti, organizacij. Pred dvorano so bili s predstavniki občinske skupščine tudi predstavniki pobratene občine Bileća. Med zadnjimi je prišel najvišji gost – prvi občan naše občine Edvard Kardelj z ženo Pepco.

Premaknili smo se v dvorano. Njena prostranost je prevzela vsakogar, ki je prvič vstopil. Ob njeni notranji ureditvi, razporeditvi nastopajočih, ob svetlobnih učinkih pa je vsakdo moral priznati tudi veliko pridobitev ne le za športno, temveč tudi za kulturno in družbeno življenje občanov.

Praznično ozračje, ki so ga občani prinesli v dvorano, se je tu še stopnjevalo. Navdušenje ob pozdravu gostov in še posebno Edvarda Kardelja se je nadaljevalo ob govoru predsednika skupščine Marjana Moškriča, ob zahvalnem govoru Fani Tomičević po podelitvi domičilne liste aktivistom OF, ob vseh nastopajočih – od najmlajših do najstarejših, ki so se zvrstili, do podelitve pokalov in plaket zmagovalnim ekipam sindikalnih in osnovnošolskih tekmovalcev v počastitev prazniku – in ne nazadnje vseh tistih, ki so to prireditve organizirali in jo oblikovali v nepozabni manifestativni in kulturni dogodek. Za nekaj posebnega lahko štejemo, da je bil celotni program – razen nastopa basista Ladka Korosca in sopranistke Sonje Hočvarjeve – izveden z našimi občani, ki so organizirani v raznih društvi. Tudi to je bila neke vrste manifestacija silnega razmerja, ki so ga v tridesetletnem ustvarjanju dosegli delovni ljudje in občani na vseh področjih življenja in dela v občini.

Lepo je bilo praznovati med domačimi, se ozreti nazaj in se oddahnuti ob uspehih. Taka počastitev občinskega praznika ob obletnici ustanovitve Osvobodilne fronte in tridesetletnici zmage nad fašizmom je bila dostojen uvod v praznovanje praznika dela in dneva zmage z osrednjo republiško proslavo na Trgu revolucije.

SG

S PROSLAVE OBČINSKEGA PRAZNIKA IN POČASTITEV 30. OBLETNICE OSVOBODITVE

Ni slučaj, da je praznik naše občine 27. aprila

„Revolucionarni in osvobodilni boj narodov in narodnosti Jugoslavije, v katerem imajo častni delež tudi delovni ljudje naše občine, je bil edino zagotovilo za našo socialistično in revolucionarno osvoboditev.“ je v uvodu govora na osrednji občinski praznik v novi športni dvorani Kodeljevo 25. aprila poudaril predsednik občinske skupščine Marjan Moškrič. Nato je v imenu občinske skupščine in družbenopolitičnih organizacij občine pozdravil in čestital k skupnemu prazniku vsem občanom, še posebno pa je pozdravil častnega občana naše občine Edvarda Kardelja z ženo Pepco, delegacijo pobratene občine Bileća, narodne heroje, nosilce spomenic 1941, aktiviste OF in borce NOV, delegate temeljnih delegacij, mladinke in mladince pohodnih enot in vse druge visoke goste in predstavnike družbenopolitičnega življenja v Ljubljani. Njegovim pozdravom se je z navdušenim dolgotrajnim ploskanjem priključilo čez tri-tisoč prisotnih v športni dvorani.

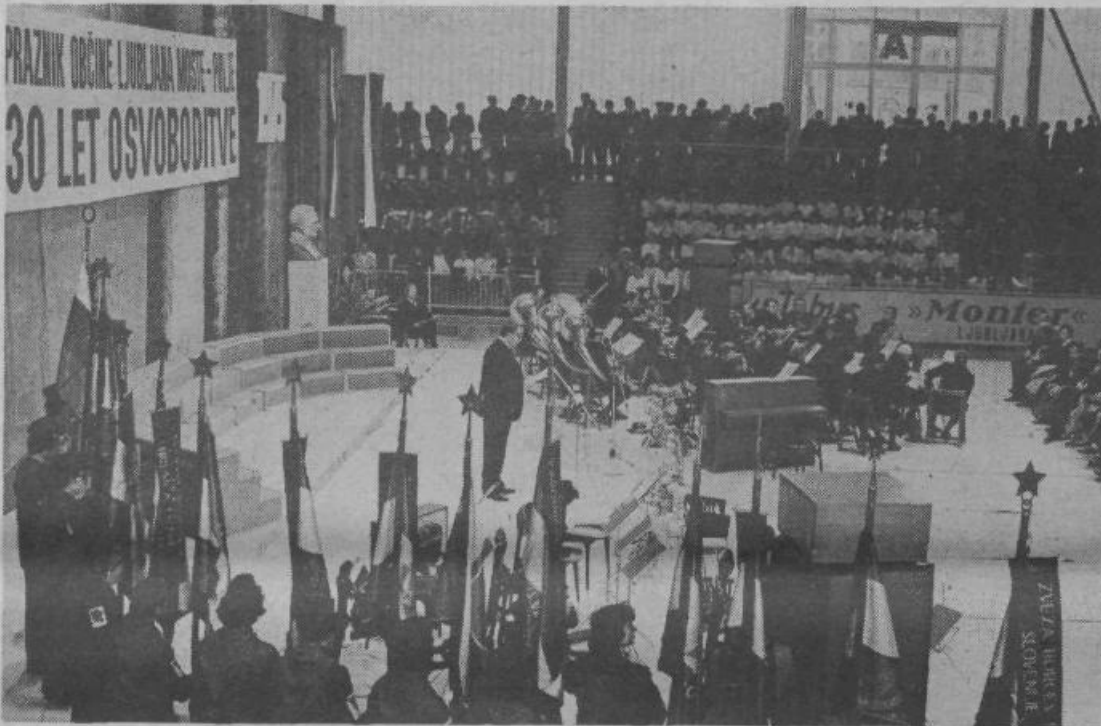
Po uvodu in pozdravih se je Marjan Moškrič povrnil v leto 1941, v tisti odločilni april, tako izredno pomemben za ves nadaljnji razvoj osvobodilnega gibanja v naši sedanji občini, ki jo sestavljajo nekdanje občine Moste, Polje, Dobrunje, Prežganje in Dolsko. Dejal je:

„Člani komunistične partije, katerih je bilo pred vojno na območju naše občine prek 80 in čez 100 članov SKOJA so skupaj s simpatizerji in člani

naprednih delavskih strank začeli z intenzivnim zbiranjem orožja, municije in drugega vojaškega materiala, še preden je stara jugoslovanska vojska dokončno sramotno razpadla. V dneh, ko je okupatorska italijanska vojska še previdno zasedala naše kraje, so že bili prvi sestanki in razprave o nalogah in načinu odpora. Posebna skrb komunistov v tem času je veljala še dodatnim utrjevanjem vezi in stikov s pripadniki dru-

gih naprednih političnih strank in skupin, posebno s krščanskimi socialisti in naprednim delom članov Sokola.

Tako so bili za ustanovitev OF, oziroma Protiimperialistične fronte slovenskega naroda, kot se je ta sprva imenovala, dani vsi pogoji in 27. aprila je bil ustanovljen v Polju rajonski odbor OF, v maju pa že beležimo ustanovitev prvih terenskih odborov.

Uvodni govor je imel predsednik občinske skupščine Marjan Moškrič

Delegacija, ki so jo imenovali delegati na seji skupščine, se je v imenu vseh občanov poklonila spomenu žrtvam na Urhu in položila venec

Nosilci vseh teh nalog so bili člani komunistične partije in je bila zato velika nevarnost, da okupator s pomočjo domačih klerofašističnih ovađuhov, ki so se mu vdinjali že od vsega začetka, z aretacijami onemogoči njihovo delovanje. Zato je rajonski komite KPS Polje, ki je deloval za vsa vzhodni predel sedanje občine, 27. aprila 1941 izdal svojim članom nalogo, da se umaknejo v ilegalo, kar je večina tudi upoštevala. In res je italijanska policija že čez dva dni, to je 29. aprila, izdala nalogo za aretacijo komunistov iz Polja in okolice, med njimi tudi Edvarda Kardelja, Pepce Kardelj, Angelce Očepek in drugih aktivistov. Tako so prvi udarec sovražnika proti nosilec obo-roženega odpora ni posrečil.

Vendar ti politično ugodni pogoji za razvoj narodnoosvobodilnega gibanja v občini, ki se je začel tako rekoč s prvim dnevom napada fašističnih sil na našo domovino, niso nastali čez noč. Bili so rezultati dolgotrajnega revolucionarnega boja komunistov v strokovnih delavskih organizacijah v tovarnah, družtvih Svoboda, Vzajemnosti, družtvih Kmečkih fantov in deklet, Sokolu in drugih. Komunisti so bili tisto jedro, ki se je kovalo v 20 in večletnem revolucionarnem boju vevških parničarjev, železničarjev, delavk in delavcev Saturnusa, Kemične tovarne, gradbincev ter zbiralokrog sebe napredne sile, ki so korak za korakom lomili staro in utirali pot novemu. Brez teh jedr ne bi bilo mogoče že v maju in juniju organizirati mreže Osvobodilne fronte, ki je do konca leta dobesedno pokrila vse območje. Rajonski odbor OF Moste je imel 44 odborov OF na terenu in v tovarnah, v letu 1942 pa se je to število povečalo na 108

odborov, v katerih je delovalo 750 aktivistov. Rajon OF Polje je bil razdeljen na 15 terenskih odborov, v katerih je bilo 110 članov, rajon OF Dobrunje pa je bil razdeljen na 9 odborov, v katerih je bilo 90 članov. Težje je bilo v Dolskem in na Prežganju, saj sta bila kraja pod nemško okupacijo; vendar si je tudi tu osvobodilno gibanje hitro utiralo pot. Tako je v odborih delovalo okoli 1000 aktivistov.

V gozdovih pa je obenem že rastla udarna pest naše revolucije – partizanske enote. Že junija je bila ustanovljena Zaloška partizanska skupina, pod katere strele je 16. julija 1941 padel prvi nemški vojak na Slovenskem, 13. julija je bila ustanovljena Molniška partizanska četa. Do poletja 1942 je samo v tedanji občini Polje odšlo v partizane okrog 500 borcev. Tako se je upor stopnjeval do končne osvoboditve.

Potem ko je predsednik skupščine povedal, da je v narodnoosvobodilnem boju izgubilo življenje 966 občanov, so prisotni počastili njihov spomin z enominutnim molkom, nakar so predstavniki skupščine odnesli venec k spomeniku žrtvam na Urhu.

V drugem delu govora se je predsednik skupščine Marjan Moškrič dotaknil obdobja po revoluciji, obdobja delovnih zmag in graditve samoupravnega socialističnega družbe. Dejal je:

„Iz zaostalega, nerazvitega predmestja in podeželja, posejanega z vami in zaselki, nastaja strnjen mestni predel, ki dobiva oblike sodobnih modernih naselij. Število prebivalcev se je v 30-letnem obdobju več kot podvojilo. Od manj kot 20.000 je število občanov narastlo skoraj že na 51.000. Prav tako se je skoraj potrojilo število stanovanj. Skupno je v občini prek 16.000 stanovanj in od tega jih je bilo po vojni zgrajenih okoli 11.000.

Ob osvoboditvi je bilo v občini devet omembe vrednih go-

spodarskih podjetij, vseh zaposlenih pa je bilo okrog 6.000. Danes je v občini 40 organizacij združenega dela in 23 TOZD, ki imajo sedeže organizacij združenega dela zunaj občine, skupaj pa je v občini zaposlenih skoraj 22.000 delovnih ljudi, od tega 8.500 v gospodarstvu.

Družbeni produkt je bil v letu 1973 ustvarjen v višini 1,7 milijarde dinarjev, narodni dohodek na prebivalca v letu 1973 je znašal 31.488 dinarjev in uvršča občino na 8. mesto v Sloveniji.

Tako je dana trdna osnova za nadaljnji razvoj industrije in gospodarstva nasploh.

Razumljivo, da zaradi tako hitrega razvoja ta ni bil na vseh področjih enak, kar velja še posebej za področje družbenih služb, saj preprosto ni bilo dovolj materialnih sredstev za zadovoljitev vseh potreb. Naglo naraščanje števila prebivalcev, predvsem z naselitvijo mladih družin, je nujno zahtevalo gradnjo šolskih in vzgojnovarstvenih objektov. Kljub temu, da je bilo v letih po osvoboditvi zgrajenih pet novih osnovnih šol, ki so za več kot dvakrat povečale površine šolskih prostorov in so trenutno v gradnji še štirje šolski objekti, še vedno primanjkuje prostorov. Isto velja za vzgojnovarstvene zavode, katerih smo v povojnem obdobju zgradili kar 16 in zagotavljajo varstvo 2.000 predšolskim otrokom.

Tem problemom bomo morali v prihodnje posvetiti vso pozornost in iskati materialnih možnosti za gradnjo novih objektov. Posebno smo to dolžni zagotoviti zato, ker moramo uresničiti koncept celodnevne šole.

Po navdušenem ploskanju, s katerim so navzoči govor večkrat prekinili, je predsednik nadaljeval še z drugimi rezultati, med katerimi je pomembno področje družbenega standarda. „Eden vidnih uspehov in naporov delovnih ljudi je tudi ta dvorana, ki jo prav z današnjim dnevom dajemo v uporabo in naj postane središče manifestativnega, družbenopolitičnega, športno rekreativnega in kulturnega življenja v občini. Zgrajena je v pretežni meri s prispevki delovnih kolektivov naše občine, ki že desetletja združujejo sredstva za graditev objektov družbenega standarda. Izgradnja te dvorane je ponoven dokaz o razumevanju ljudi za solidarnostno združevanje sredstev in jim gre za to vse priznanje.“ Predsednik je nato prešel na področje graditve družbenopolitičnega sistema in se najprej zaustavil pri obletnici sprejetja nove ustave in obletnice delovanja delegatskega sistema. Poudaril je, da delegatski sistem ni nastal sam od sebe, ampak je le logično nadaljevanje vseh naših naporov pri ustvarjanju socialističnih, samoupravnih in demokratičnih odnosov v naši družbi, samo nadaljevanje procesa, ki smo ga začeli že med narodnoosvobodilnim bojem, saj je bil boj za narodno osvoboditev tudi boj za osvoboditev delovnega človeka, zato, da ta postane nosilec oblasti in subjekt politike. Pozval je vse delovne ljudi, da skrbno razvijajo delegatske odnose in nenehno vlagajo napore za dosledno uveljavljanje delegatskega sistema v praksi. Izrazil je prepričanje, da bomo delovni ljudje in občani naše občine še naprej vedno v prvih vrstah borcev za dokončno izgradnjo našega socialističnega sistema, kot smo bili vedno v prvih vrstah borcev za osvoboditev delovnega človeka.

„Enotni z vsemi jugoslovanskimi narodi in narodnostmi z zvezo komunistov na čelu, smelo stopamo v bodočnost. S skupnimi močmi bomo premagali vse ovire na tem velikem pohodu.“ je predsednik skupščine Marjan Moškrič zaključil govor.